

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Маліна О.Г., Хижняк О.О.,
Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя

Проблема якості післядипломної освіти стає пріоритетною в умовах оновлення вимог до фахівців у результаті впровадження нових технологій підвищення кваліфікації. Процеси трансформації українського суспільства потребують підготовки фахівців здатних на високому рівні впроваджувати інноваційні форми й методи роботи в професійну діяльність.

Значний теоретичний інтерес для аналізу психолого-педагогічних основ післядипломної підготовки практичних психологів як фахівців в освітніх закладах викликають праці з методологічних основ сучасної філософії освіти В.П. Андрущенка, І.Я. Зязюна, В.Г. Кременя, А.Й. Сиротенка; з тенденцій розвитку вищої освіти України О.А. Дубасенюка, О.В. Глузмана, В.І. Лугового та ін.

У науковій літературі, присвяченій питанням професійної підготовки психологів для закладів освіти, визначено ряд суперечностей, а саме: між потребою в кваліфікованому психологові й системою підготовки фахівця, яка надає ґрунтовну теоретичну підготовку, але не формує вміння діяти на практиці; між академізмом освітніх програм із акцентом на важливості теоретичної підготовки і щоденною практичною діяльністю, що вимагає прикладних соціальних знань, тобто реалізації теорії на практиці. Зважаючи на визначені суперечності, очевидною стає необхідність удосконалення професійної підготовки сучасних психологів в післядипломній освіті в напрямі підвищення їх здатності на практиці реалізовувати свій професійний і творчий потенціал.

Мета статті полягає в обґрунтуванні й визначенні психолого-педагогічних умов підвищення кваліфікації практичних психологів в системі післядипломної освіти.

Пошук нових форм організації підвищення кваліфікації психологів освітніх закладів – важливий шлях реформування післядипломної педагогічної освіти. Оновлення змісту підвищення кваліфікації психологів шкіл всіх типів (гімназій, ліцеїв, НВК, колегіумів, інтернатів) визначається змістом професійної компетентності, кваліфікаційними характеристиками та змістом професійної діяльності психологів навчальних закладів.

Основною метою є підвищення професійної підготовки психологів, формування їх готовності до оновленого змісту діяльності в умовах модернізації освітньої галузі і зокрема школи, забезпечення відповідної науково-теоретичної підготовки компетентних спеціалістів в системі безперервної освіти України.

Означена мета реалізується через формування в післядипломній педагогічній освіті загальних суттєвих компонентів професійної компетентності шкільного психолога, які містять: 1) нормативно-законодавчі знання; 2) теоретико-методологічні знання і вміння; 3) науково-методичні знання і вміння та практичні навички з основ наук, методик та технологій; 4) діяльнісно-особистісні особливості, моральні якості особистості психолога, вміння та практичні навички.

Змістовна насиченість підвищення кваліфікації психологів формується на підставі: висвітлення провідних напрямів розвитку сучасної освіти, основних концепцій психологічної науки, результатів наукових досліджень у галузі гуманітарних, природничо-наукових знань, сучасних психолого-педагогічних технологій, форм і методів засвоєння інформаційних технологій в освіті; відкритості змісту освіти, можливості його коригування на підставі діагностики та самооцінки рівня інформаційних потреб керівників освітніх установ; орієнтації змісту курсів на виявлення потреб для подальшої самоосвіти; модульної побудови навчально-тематичних планів і програм,

наявності інваріантних (незалежно від орієнтації на різні категорії спеціалістів) і варіативних модулів; урахування вимог до кожної конкретної категорії психологів, особливостей їх професійних запитів.

Відомо, що успішність післядипломної освіти обумовлена великою кількістю факторів, кожен з яких є надзвичайно важливим, як для організації так і для здійснення навчально-виховного процесу. На нашу думку, одним із основних чинників, що забезпечує результативність процесу післядипломної професійної підготовки є безпосередньо сам фахівець шкільної психологічної служби. Саме до особистості психолога освітнього закладу висувається ряд надзвичайно серйозних вимог.

З.Н.Курлянд, Р.І.Хмелюк, А.В.Семенова зазначали, що процес навчання, формування та розвитку фахівця має у своєму підґрунті наступні аспекти.

По-перше, психологічне обґрунтування системи навчання та формування спеціаліста. Цей особливо важливий аспект реалізується у взаємозв'язку з економічними, технологічним, інформаційними та соціокультурними напрямками.

По-друге, підвищення уваги на організацію контролю системою якості освіти в цілому та на розвиток особистості окремо [5].

Врахування цих аспектів стає можливим, якщо буде здійснено проектування та моделювання управлінської стратегії щодо визначення якості освіти, планування управлінського шляху, а саме: врахування навчально-освітньою системою потенційних можливостей особистості, наявність в організації перспективних планів резерву професіоналів, безперервність освіти, забезпечення зворотного зв'язку, навчання в професійній діяльності, наближення його до реальної практики (ділові ситуації практичного спрямування, ділові ігри та ін.).

П.Г.Лузан вважав, що при контролі за якістю освіти та при підготовці кадрів необхідно враховувати систему елементів професійної деформації,

регресивного особистісного розвитку фахівця, цілісність формування особистості [4].

Реалізація цих визначених аспектів спрямована на формування в особистості інтегральних здібностей і якостей. Успішність цього процесу забезпечує перехід зовнішніх впливів у внутрішні регулятори поведінки, які впливають на рівень задоволеності обраної спеціальності та власну професійну діяльність. Важливим свідченням готовності особистості до професійної діяльності є не самі собою знання та вміння, а сформовані на їх основі переконання, професійно значущі властивості та здібності. Не менш вагомим індикатором є також ставлення до дестабілізуючих чинників професійного становлення і розвитку. При цьому слід зважати і на моральні, інтелектуальні, емоційно-вольові особливості кожної особистості.

Важливим засобом індивідуалізації сучасного навчального процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти є його комп'ютеризація. Відомо, що входження в професійну діяльність психологів закладів освіти інформаційно-комунікаційних технологій, не може не відобразитися на процесах, які беруть участь у створенні нових форм та методів навчальної діяльності в системі післядипломної освіти.

У Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” вказується на необхідність підготовки фахівців до сприйняття все більш зростаючого потоку інформації. На місце її пасивного сприймання ставиться самостійний пошук нової інформації, вміння аналізувати і використовувати інформаційний потенціал для орієнтації у провідних концепціях і теоріях, щоб на їхній основі формувати власне професійне мислення.

Різноманітні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес привертали увагу багатьох дослідників. Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали В. Болтянський, В. Безпалько, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, В. Монахов, Н. Морзе, Ю. Рамський, В. Розумовський, О. Співаковський.

У дослідженнях О. Пехоти, Є. Полат, І. Прокопенка, Г. Селевка з'ясовано, що використання інформаційно-комунікаційних технологій вносить суттєві зміни в організацію навчального процесу в процесі підготовки фахівців. Це, значною мірою, зумовлюється технологією, що використовується для навчання, типом навчальної системи і шляхами її застосування, а також тим, які навчальні функції покладаються на комп'ютер у конкретній навчальній ситуації.

Отже, новим поштовхом до розвитку теоретичних і практичних питань, пов'язаних з впровадженням педагогічних технологій, є активне впровадження у навчальний процес післядипломної освіти ідей комп'ютерного навчання, застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Вважаємо, що для успішного оновлення професійної підготовки психологів необхідна реалізація відповідної моделі, яку слід будувати за принципами професійної спрямованості, особистісної спрямованості, інтегративності, інноваційності, безперервності освіти.

Реалізація сучасної моделі підвищення кваліфікації психологів освітніх закладів в системі післядипломної освіти, на нашу думку, можлива за таких психолого-педагогічних умов:

- впровадження технології модульного навчання в післядипломну професійну підготовку психологів;

- інтеграція педагогічних, психологічних і соціально-гуманітарних дисциплін в єдиний навчальний курс на основі модульної структуралізації з метою формування нового світобачення сучасних психологів освітніх закладів;

- реалізація в післядипломній освіті модульного дидактичного процесу з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

- метою модульного навчання в післядипломній педагогічній освіті є створення системи технологічних процесів на основі навчальних модулів, що поєднують змістові, технологічні й пізнавально-операційні компоненти.

Таким чином, використання технології оновлення підвищення кваліфікації психологів надасть можливість забезпечення в післядипломному освітньому процесі трьох рівнів інтеграції: технологічної (для побудови інформаційно-модульної технології), внутрішньо предметної (для побудови певного навчального курсу) та психолого-педагогічної (для побудови психолого-педагогічного навчального курсу).

Література

1. Андрущенко В.П. Освіта в пошуках нових стратегій мислення // Вища освіта – 2003. – №2. – С. 5-6.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навчальний посібник / за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) / За ред. О.В. Овчарук. – К., 2004. – 111с.
4. Лузан П.Г. Систематичність активізації навчання студентів // Теоретичні питання освіти та виховання: Зб. наук. праць. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. – № 10. – С. 25-27.
5. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 399 с.
6. Педагогічна психологія / За ред. Л.М. Проклієнко, Д.Ф. Ніколенко. – К.: Вища школа, 2003. – 248 с.